

Seeking justice and anti-tyranny in the Mahdavi Poetry Media(Case Study: Poems of Ali Jafar Al-Ibrahim Al-Qataifi)

Dr. Hojatollah Fasanghari ¹
Ensiyeh Bargi ²

Abstract

Abstract

Belief in a savior, drawing a bright future, and establishing justice are natural and accepted by all Abrahamic and non-Abrahamic religions, and are not limited to a particular time, place, or nationality. The issue of Mahdism and the effort to spread Mahdist culture have caused literature to play a significant role in promoting it and to be a comprehensive mirror of people's beliefs and thoughts. Therefore, considering the dimensions of the global mission of Imam Mahdi (PBUH) and its reflection in Mahdist poems that encompass the political, social, cultural, and ideological dimensions of human life, in this study, which was conducted using a descriptive-analytical method, an attempt was made to examine the religious beliefs and convictions of the freedom-loving Shiite poet of Saudi Arabia and the Qatif region, Ali Ja'far Al-Ibrahim Al-Qatifi, who openly shouts out his beliefs, and to address the reasons for the poet's inclination toward Mahdist poetry, to help understand the effects of this belief. The results of the research showed that by drawing a pure picture of Mahdavi's utopia, the poet plants the seeds of hope in hearts and ignites the desire to move to fight oppression and create grounds for emergence in the hearts and minds of those waiting who believe in justice, and strengthens the hope and belief in victory within the indomitable justice seekers.

Keywords: Anti-tyranny, seeking justice, Mahdism, the medium of poetry, Ali Jaafar Al-Ibrahim Al-Qataifi

1. Associate Professor, Department of Arabic Language and Literature, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran(Corresponding Author)(h.fasanghari@hsu.ac)

2. Master's degree in Arabic Language and Literature, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran (bargiensiyeh58@gmail.com)

ISSN:2588-3291

عصر آدینه

دوفصل نامه علمی-پژوهشی
ویژه هنر موعود
سال هجدهم - شماره چهل و یکم
بهار و تابستان ۱۴۰۴

عدالت خواهی و ظلم ستیزی در رسانه شعر مهدوی (مورد مطالعاتی):

اشعار علی جعفر آل ابراهیم القطیفی)*

حجت‌اله فسقزی^۱

انسیه برگی^۲

چکیده

اعتقاد به منجی و ترسیم آینده‌ای روشن و برقراری عدالت، امری فطری و مورد پذیرش همه ادیان ابراهیمی و غیر ابراهیمی است و منحصر به زمان، مکان و ملیت خاصی نیست. مسئله مهدویت و تلاش برای گسترش فرهنگ مهدوی سبب شده تا ادبیات در ترویج آن نقش به سزایی داشته باشد و آئینه تمام‌نمای اعتقادات و افکار مردم باشد؛ از این رو با توجه به ابعاد رسالت جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه‌ه و بازتاب آن در اشعار مهدوی که ابعاد سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اعتقادی زندگی انسان را در بر می‌گیرد، در این پژوهش که به روش توصیفی-تحلیلی انجام شد، تلاش بر این بود که با بررسی باورها و اعتقادات دینی و مذهبی شاعر شیعی آزادی‌خواه علی جعفر آل ابراهیم القطیفی، کشور عربستان و منطقه قطیف و پرداختن به علت‌های گرایش شاعر به شعر مهدوی، به شناخت آثار این باور رسید. نتایج پژوهش نشان داد شاعر با ترسیم تصویری ناب از آرمان شهر مهدوی، بذریع امید را در دل‌ها می‌نشاند و اشتیاق به حرکت برای مبارزه با ظلم و ایجاد زمینه‌های ظهور را در قلب و ذهن منتظری که به عدالت اعتقاد دارد، شعله‌ور می‌سازد و امید و باور به پیروزی را درون عدالت‌خواهان ستم‌ناپذیر تحکیم می‌بخشد.

واژگان کلیدی

ظلم ستیزی، عدالت خواهی، مهدویت، رسانه شعر، علی جعفر آل ابراهیم القطیفی، عربستان.

مقدمه

اعتقاد و انتظار شیعیان برای تشکیل حکومت جهانی توسط انسان کامل، عادل،

* تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۷؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۱/۰۹

۱. دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران (نویسنده مسئول) (h.fesanghari@hsu.ac.ir).

۲. کارشناسی ارشد زبان و ادبیات عربی دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران (bargiensiyeh58@gmail.com).

قیام‌کننده برای احیاء همه فضائل انسانی تأثیرات مختلفی بر روح و رفتار و تفکرات و گرایش‌های آنان خواهد داشت و برایشان عقیده‌ای متفاوت رقم زده است و موجب شده که این حالت روحی و درونی به بیرون سرایت کرده و شیعیان دست روی دست نگذاشته و در جهت رسیدن به چیزی یا کسی که انتظارش را دارند با جدیت تمام اقدام کنند. از جمله اعتقادات بنیادین مذهبی که از منزلت خاصی در بین شیعه و سنی برخوردار است، اعتقاد به مهدویت و مسئله انتظار است (موسوی گیلانی، ۱۳۸۷: ۱۲). مهدی باوری در میان تمامی ادیان مطرح شده و در این میان دین اسلام آنها در قالب کامل‌ترین تصویر بنام مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه التوفیق می‌شناسد و امروزه در دنیا از آن بنام فوتوریسم (اعتقاد به دوره آخرالزمان و انتظار منجی مصلح) بحث می‌کنند (سلیمیان، ۱۳۸۵: ۱۲).

در این سیر تحولی جامعه و شکل‌گیری حکومت شیعی و رواج مذهب تشیع، فعالیت و تلاش برای گسترش فرهنگ و عقیده مهدوی سبب شده است تا ادبیات جدای از مباحث فنی و تکنیکی و ساختاری در ترویج این فرهنگ نقش بسزایی ایفا نماید.

ادبیات حاصل اندیشه، باورها و آداب و رسوم و در مجموع آینه‌ای از فرهنگ زمان خود بوده است و بیشتر متون ادبی بازتاب باور مردم هستند و بدیهی است مذهب غالب، در زمان خلق اثر ادبی و اعتقاد گوینده یا نویسنده در چگونگی نشان دادن اندیشه و باورهای دینی بسیار مؤثر بوده است که یکی از این باورهای بنیادین مهدویت و انتظار موعود است.

جریان قدرتمند و گسترده بیداری اسلامی باعث ظهور ادبیات متعهد همان ادبیاتی که در خدمت دین و مذهب است شد و شعر آئینه تمام‌نمای جامعه گردید (زارعی و نظری، ۱۳۹۵: ۶۵).

در شعر ولایی شاعر به دلیل محبت و علاقه به خاندان اهل بیت علیهم السلام اشعاری در مدح و وصف و فضایل و سیره عملی ایشان می‌سراید و نشان‌دهنده میزان معرفت و ارادت او به اهل بیت علیهم السلام است و موضوعاتی از قبیل شعر نبوی، شعر علوی، شعر فاطمی و... و شعر مهدوی را در بر می‌گیرد (زارعی، ۱۳۹۵: ۵۵).

از سال‌های پیش از ولادت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه التوفیق شکل گرفته است و نه تنها کم‌رنگ

شده بلکه روز به روز رنگ می‌گیرد و در دوران معاصر باب جدیدی در شعر و ادب بنام (ادبیات انتظار) گشوده است که امام را به عنوان منجی حقیقت‌جویان و حاکم و سردار عادل و در یک کلام انسان کامل و محقق آرزوهای بشر معرفی می‌نماید. شعر مهدوی مجموعه‌ای از نام، لقب، صفات، ویژگی‌ها، میلاد، غیبت، انتظار، ظهور، فرج، حکومت عدل، وظایف منتظران و... را در برمی‌گیرد (سیفی و سلطانی فرد، ۱۳۹۲: ۲۵).

انتظار موعود در شعر معاصر به‌ویژه در جهان عرب که جامعه تحت سیطره حکام احساس کرامت و عزت نفس خویش را از دست داده می‌تواند قوه محرکه برای انقلاب بر علیه ظلم و جور باشد امروزه در برخی از کشورهای عربی که تحت فشار و تهدید و حمله نظامی هستند آثار یأس و ناامیدی و انفعال مشهود است و شاعر عرب با این درد آشناست و آن را در اشعارش به تصویر می‌کشد تا فریاد استغاثه‌اش را به گوش منجی نجات‌بخش برساند و به صورت محسوس یا نامحسوس اعتراضش از زمانه را بیان کند و خواستار صلح و آرامش است. او می‌خواهد با تمسک به منجی به مطلوب دست یابد و با موعود مصلح، شرایط را متحول کند؛ او سعی دارد با به تصویر کشیدن سیمای حضرت، امید را در دل و جان جامعه خویش زنده کند و مردم را به تکاپو و قیام و پایداری در برابر حکومت ظالم فراخواند (یاور صفت، ۱۳۹۳: ۵۴).

یکی از شاعران معاصر حوزه ادبیات متعهد اهل بیت که دیوان اشعارش را مزین به نام اهل بیت کرده و در زمینه انتظار، فراوان شعر سروده، شاعر اهل قطیف عربستان، «علی جعفر آل ابراهیم القطیفی» است یکی از شاعران معاصر حوزه ادبیات متعهد اهل بیت که دیوان اشعارش را مزین به نام اهل بیت کرده و در زمینه انتظار، فراوان شعر سروده، شاعر اهل قطیف عربستان، «علی جعفر آل ابراهیم القطیفی» است.

این شاعر اهل سرزمینی است که پیشینه کهن اسلامی شیعی دارد و عالمان بزرگی از جمله شیخ نمر باقر النمر را که در سال (۱۳۹۴) اعدام شد، در خود پرورانده است. این شهر به دلیل علما و مدارس متعدد دینی به «نجف صغری» مشهور است و شیعیان این منطقه در طول ادوار گذشته تا به امروز بخصوص از زمانی که وهابیت قدرت را در عربستان به دست گرفته است تحت فشار مذهبی و سیاسی دولت آل سعود بوده است (آل سنبل، ۲۰۰۳م: ۴۸-۴۳). با توجه به ابعاد رسالت جهانی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الیه و بازتاب آن در اشعار مهدوی که تمامی ابعاد زندگی انسان را در برمی‌گیرد، بررسی باورهای اعتقادی

و دینی یک شاعر شیعی آزادی خواه در کشور عربستان و نزدیکی نگاه و اندیشه او به اندیشه شیعیان ایران ضروری به نظر می رسد. از دگر سو پرداختن به علت ها و دلایل گرایش شاعر به معارف مهدوی نیازما در پاسخ به این پرسش که اشعار مهدوی چه آثاری در پی دارد و شاعر از سرودن این اشعار چه اهدافی را دنبال می کند را برطرف می سازد.

بررسی و تحلیل مضامین مهدویت، به عنوان اصلی محوری در بیداری اسلامی و تبیین وظایف منتظران در عصر حاضر امری ضروری است و راهگشای ما در سختی ها و مصائب دوران غیبت خواهد بود و زمینه ساز ظهور است. او با اشعارش در اعماق وجود مخاطب برای مقاومت و حرکت به سوی عدالت و ظلم ستیزی نوری می افروزد.

شاعران عرب در کشورشان که امروزه تحت سلطه متجاوزان اند ندای آزادی سر می دهند چرا که از ظلم و ستم به تنگ آمده اند و خواستار قدرت و نیرویی هستند که آنان را رهایی بخشد. از این جهت شعر آئینه افکار دردهای اوست و از جور به تنگ آمده و می نالد و امید آزادی را در سایه انتظار موعود دارد و در کلامش بر زبان می آورد.

در این پژوهش به بررسی آثار مهدویت و انتظار از جمله ظلم ستیزی و عدالت خواهی در شعر شاعر معاصر عرب علی جعفر آل ابراهیم القطفی پرداخته ایم، با توجه به این که در زمینه مضامین مهدویت پژوهش های بسیاری صورت گرفته اما در خصوص اشعار وی تاکنون پژوهش مستقلی با این موضوع صورت نگرفته است.

مفهوم شناسی

شعر در نقش رسانه

معنای لغوی: کلمه "رسانه" در زبان فارسی به معنای وسیله ای است که اطلاعات، اخبار و محتوا را به دیگران منتقل می کند. این واژه از ریشه "رساندن" به معنای انتقال و ارسال گرفته شده است. در لغت نامه ها، رسانه به عنوان ابزاری برای ارتباط و انتقال اطلاعات تعریف شده است (دهخدا، ۱۳۷۸: ج ۸، ۱۲۰۱۰).

معنای اصطلاحی: در اصطلاح، "رسانه" به مجموعه ای از ابزارها و نهادهایی اطلاق می شود که وظیفه انتقال اطلاعات و اخبار به عموم مردم را بر عهده دارند. رسانه ها می توانند شامل مطبوعات، رادیو، تلویزیون، اینترنت و شبکه های اجتماعی باشند. رسانه ها نقش مهمی در شکل دهی به افکار عمومی، اطلاع رسانی و ایجاد ارتباطات

اجتماعی ایفا می کنند (محمودی، ۱۴۰۰: ۹۰).

شعر کهن ترین و در عین حال سرزنده ترین و انسانی ترین رسانه فرهنگی است. زبان شعر در ضمن شکوه و ضخامتی که دارد برای همگان قابل فهم است و می تواند در موقعیت های گوناگون تاریخی و اجتماعی مسئولیت بخش عمده ای از رساندن پیام را به عهده گیرد و همین موضوع آن را به رسانه ای تمام عیار بدل می سازد.

آدمی از دیرباز توانسته است آرمان ها و آرزوهای خود را در قالب نظم الفاظ متجلی سازد و این موهبتی است که خداوند تنها در نهاد او گذاشته است. شعر در کنار بلاغت همراه با ظرافت گویی و نکته سنجی است و از گذشته های دور به عنوان بهترین و تنهاترین وسیله تبلیغات در دست افراد و گروه ها و حکام بوده است. نقش شاعر در میان مردم و اجتماع مربوط به يك ملت و گروه خاصی نیست و وظیفه شعر در تمامی اعصار بیان حقیقت است برای شاعر سرودن شعر تسخیر جهان به کمک واژه هاست (قبانی، ۱۳۵۶: ۷۲).

شعر معاصر عربی به عنوان یک فرم هنری و ادبی، تحت تأثیر تحولات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه قرار گرفته است. مهدویت در شعر معاصر عربی به عنوان یک عنصر قدرتمند در ابراز عدالت خواهی و ظلم ستیزی عمل کرده است می تواند با بیان احساسات و تجربیات شخصی موجب جلب توجه مردم به مسائل اجتماعی و سیاسی شود و به عنوان یک عنصر مشترک فرهنگی به تبلیغ ارزش های مشترک جوامع اسلامی پرداخته و ایجاد اتحاد و همبستگی نماید و به ایجاد یک هویتی پایدار و معنادار برای جامعه کمک می کند که بر مبنای اصول عدالت و حمایت از مظلومان استوار شود و در مسیر بیداری جوامع قدم بردارد.

مفهوم مهدویت

مهدویت مصدر جعلی مهدی به معنای «مهدی امام منتظر بودن است» (دهخدا، ۱۳۷۳: ۱۹۳۳۱).

در اصطلاح اعتقاد به ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را گویند که از جمله معتقدات اصولی مذهب شیعه اثنی عشری است و همان پدید آمدن حکومت عدل جهانی است (تونه ای، ۱۳۸۷: ۷۱۱).

«مهدی» اسم مفعول و به «معنای هدایت شده» است. کلمه مهدویت نیز برگرفته از همین ریشه است، این واژه بین اهل سنت از شهرت بیشتری برخوردار است و به گونه ای که آن حضرت بیشتر با این واژه نزد آنان شناخته می شود. گاهی در معنای فاعلی به معنای "هدایت کننده" بکار رفته است. محمدبن عجلان از امام صادق علیه السلام نقل کرده است:

قائم را از آن جهت مهدی گفته اند که مردم را به آیینی که از دست داده اند هدایت می کند؛ اما بیشتر آنچه در روایات آمده همان معنای نخست است.

یکی از نویسندگان از این باور به نام «فوتوریسم» یاد کرده است:

فوتوریسم^۱ یعنی اعتقاد به دوره آخرالزمان و انتظار ظهور منجی غیبی و مصلح جهانی و بزرگ، از جمله مسائلی است که در اصول عقاید ما، جای مهمی را اشغال کرده است. فوتوریسم عقیده ای است که در کیش های آسمانی: زوراستریانیسم (مذهب زردشت) و بودائیسیم (مذهب یهود) و سه مذهب عمده مسیحیت: کاتولیک، پروتستان، ارتودکس و به طور کلی در میان مدعیان نبوت، به مثابه يك اصل مسلم قبول شده و همگی به اتفاق بشارت ظهور همچو مصلحی را داده اند... (خسروشاهی، ۱۳۹۳: ۵۵).

مهدویت از اصول اعتقادی، اجتماعی، سیاسی اسلام است در جهان کنونی که جوامع به دنبال ارزش های انسانی و عدالت اجتماعی هستند، اعتقاد به منجی زمینه ساز تحقق آرزوی دیرینه بشر در طول تاریخ است. این گرایش فطری انسان ها به ظهور منجی، سبب شده که پیروان همه ادیان با تمام اختلاف در اندیشه امید به آینده ای روشن داشته باشند و در انتظار روزی که بساط ظلم برچیده شود و عدالت جهان را در بر گیرد و تلاش برای رسیدن به جهانی عاری از ستم و سرشار از عدالت می تواند عامل وحدت جهانیان برای رسیدن به این آرمان باشد و اختصاص به اسلام و مکتب تشیع ندارد؛ بلکه ادیان دیگر مانند هندوها، مسیحیت، زرتشتی ها، یهودی و بودایی و... نیز به آن اعتقاد دارند.

مفاهیم ظلم ستیزی و عدالت خواهی مقدمه مهدویت و از مفاهیم کلیدی در

1. Futurism

باورهای اسلامی است که به ظهور مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریک برقراری عدالت در زمین اشاره دارد. این مفهوم در دوران معاصر، به ویژه در شعر عربی، نه تنها به عنوان امید به رستگاری، بلکه به عنوان ابزاری برای مبارزه با ظلم و احقاق حقوق مورد استفاده قرار گرفته است.

مفاهیم ظلم ستیزی و عدالت خواهی در شعر مهدوی شعر معاصر عربی به وضوح تأثیرپذیری خود را از مفهوم مهدویت در زمینه ظلم ستیزی و عدالت خواهی نشان می دهد. شاعران از این مفهوم برای نقد اجتماعی و اشاره به مظالم موجود استفاده می کنند. ظلم ستیزی در این شعرها به معنای اعتراض به وضعیت های ناهنجار اجتماعی و اقتصادی است. شاعران با استفاده از نماد مهدویت، آرزوی آزادی و برقراری عدالت را به تصویر می کشند و در این مسیر، ظلم های مختلف را زیر سؤال می برند. به همین دلیل، شعر مهدوی در عصر معاصر به یک ابزار مؤثر برای برقراری پیوند بین امید به تغییر و نقد ساختارهای ظالمانه اجتماعی تبدیل شده است (میکانی، ۲۰۱۴م: ۱۲۰).

مفهوم ظلم

کلمه «ظلم» در زبان عربی و فارسی معانی و کاربردهای مختلفی دارد. در ادامه به بررسی معنای این کلمه در لغت و اصطلاح می پردازیم:

معنای لغوی: ظلم مصدر عربی در لغت در لغت به معنای وضع شیء در غیرموضع خود، ستم، ستم کردن و بیداد آمده است (سیاح، ۱۳۳۰: ج ۳، ۵۵). «ظلم» به معنای نادیده گرفتن حق و تجاوز به حقوق دیگران است. این کلمه از ریشه «ظلم» به معنای تاریکی و عدم نور گرفته شده است. در این معنا، ظلم به معنای قرار دادن چیزی در جای نادرست و یا نادیده گرفتن حقایق است (دهخدا، ۱۳۷۸: ۱۲۳۴).

واژه ظلم در اصل به معنای از بین بردن حق و عدم پرداخت آنچه که حق است، می باشد. جدا از این که درباره خود انسان یا دیگری و یا حقوق الهی باشد، چه دارای عقل باشد یا نباشد و چه حقوق مادی باشد یا معنوی و یا روحانی ظلم به طور مطلق یعنی تضییع حقوقی که بین انسان و خودش و خداوند و مردم نهاده شده است. ظلم به خود گسترده ترین نوع ظلم است چراکه همه ظلم ها به آن برمی گردد، کوتاهی در حق نفس و

تباه کردن آن است و مانع شدن از رسیدن نفس به کمال، با گرایش به امور مادی دنیوی است... (المصطفوی، ۱۳۶۸: ج ۱، ۱۷۲-۷۱۷).

معنای اصطلاحی: در اصطلاح، اما آنچه در اصطلاح و عرف مردم از ظلم ذکر می شود بیشتر مصادیق آن است که ظلم به معنای اخص است و به معنای هر نوع بی عدالتی، ستم و تجاوز به حقوق دیگران است. این مفهوم در متون دینی و فلسفی به ویژه در قرآن و احادیث اسلامی به طور گسترده ای مورد بحث قرار گرفته است. ظلم می تواند شامل ظلم به نفس (خودآزاری) و ظلم به دیگران (سایر انسان ها) باشد و به عنوان یک عمل ناپسند و گناه بزرگ معرفی شده است.

آنچه در اصطلاح و عرف از ظلم ذکر می شود بیشتر مصادیق آن است، از آن موارد می توان به؛ شرک، گناه، عصیان، بغی، کفر، نفاق و... اشاره نمود. بزرگ ترین ظلم شرک و نفاق است که خداوند در سوره لقمان می فرماید «... إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ» (لقمان: ۱۳) (مروتی، ۱۳۹۴: ۱۶).

ظلم ستیزی در اشعار مهدوی به معنای اعتراض به وضعیت های ناهنجار اجتماعی و اقتصادی است. شاعران با استفاده از نماد مهدویت، آرزوی آزادی و برقراری عدالت را به تصویر می کشند و در این مسیر، ظلم های مختلف را زیر سؤال می برند.

عدل و عدالت

در لغت، واژه «عدل» به معنای توازن، انصاف و برابری است. این واژه از ریشه «ع دل» به معنای «برابری» و «اعتدال» برگرفته شده است. به عبارت دیگر، عدل به حالتی اشاره دارد که در آن افراد به طور یکسان و عادلانه مورد رفتار و قضاوت قرار می گیرند (دهخدا، ۱۳۷۸: ۵۶۷۸).

معنای اصطلاحی عدل: در اصطلاح به رعایت حقوق و مسئولیت های فردی و اجتماعی اشاره دارد. همچنین، اعطاء کل ذی حق حقه، این تعریف مشهوری است در تفکرات مذهبی به عنوان یک صفت الهی و اصل بنیادین در نظام های اجتماعی و سیاسی مذهبی شناخته می شود که در آن به بررسی صفات حق و مفهوم عدل پرداخته است. رعایت تناسب و ظرفیت ها و استعدادها و میدان دادن به آن ها برای رشد و بهره وری از حقوق خود و استفاده به جا از هر چیزی نکته ای است که از عدل مفهوم

می‌شود (مطهری، ۱۳۷۶: ج ۱، ۱۸۰-۸۲).

عدالت خواهی در شعر معاصر عربی از طریق تجسم ایده مهدویت به عنوان نماد عدالت اجتماعی و رهایی از ظلم معرفی می‌شود. شاعران بر این باورند که ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به معنای پایان ظلم و تحمیل تضادهای اجتماعی است. به همین دلیل، شعر مهدوی در عصر معاصر به یک ابزار مؤثر برای برقراری پیوند بین امید به تغییر و نقد ساختارهای ظالمانه اجتماعی تبدیل شده است (میکانی، ۲۰۱۱م: ۲۴).

درباره شاعر علی جعفر آل ابراهیم القطیفی

شاعر علی بن جعفر بن ترکی آل ابراهیم در تاریخ (۱۳۹۲/۱۱/۱۲) در قطیف به دنیا آمد بعضی از کتاب‌های زبان و منطق و بلاغت را در طول سال‌های ۱۴۰۸-۱۴۱۱ هـ ق را تحت تعلیم برخی علمای دین در سیهات گذراند و در سال (۱۴۱۷ق) دبیرستان را به پایان رساند او کارمند اداره پست سعودی می‌باشد و برای او تألیفاتی از جمله: مع الورد والقمر (همراه با گل و ماه) با موضوع شعر منوع در سال (۱۴۱۸ق) سروده است.

سبیل اللقاء (راه دیدار)، شعر در موضوع امام زمان در سال (۱۴۲۴ق) مدرسه الشعر الحسینی (مدرسه شعر حسینی)، با موضوع نقد ادبی در سال (۱۴۲۵ق) من بیوتی فی الجنة (از خانه‌ام در بهشت) شعر درباره دوستی و مدح اهل بیت علیهم السلام (۱۴۲۲ق)

و شرکت در مجالس شعر ولایی و در فضای مجازی خواندن اشعار و به تحدی طلبیدن شاعران برای سرودن اشعار درباره اهل بیت (سرودن قصیده بدون نقطه درباره حضرت علی علیه السلام).

شاعر با اعتقاد عمیق مذهبی خود و شرایط سیاسی ظالمانه حاکم در منطقه با تمسک و استغاثه به منجی مصلح به ترسیم تصویری زیبا از مهدویت و مضامین مرتبط با آن پرداخته است، او در اشعارش گاهی در عین ناامیدی و پریشانی، زمانی را به تصویر می‌کشد که نتیجه پایداری و استقامت اوست تا شاید بارقه‌ای از امید را در دل مخاطبش روشن گرداند و او را به آگاهی برساند و از جهل و تاریکی و ترس حاکم بر جامعه رها کند و انگیزه حرکت به سوی روشنایی فراخواند. او به طلوع فجر ظهور منجی

موعود ایمان دارد؛ همان موعودی که از مهم ترین اقداماتش پس از ظهور، برپایی حکومتی مبتنی بر عدل و داد است و با یقین خویش مردم را در مسیر نور و امید قرار می دهد و به ظلم ستیزی و عدالت خواهی دعوت می نماید.

ریشه تشیع در این منطقه؛ به دوران صدر اسلام و امام علی علیه السلام نسبت می دهند که ایشان از نخستین شیعیان و پیروان حضرت علیه السلام محسوب می شوند که در زمان حضرت در رکاب ایشان در بسیاری از جنگ ها علیه مخالفان حضور داشتند (بحرینی، ۱۳۹۰: ۲۰-۳۰).

یک ناحیه شیعه نشین و با تاریخ فرهنگی غنی، میزبان بسیاری از شاعران و ادیبان عرب بوده است. شعر در این ناحیه همواره نقش مهمی در اعتبار و تأثیرگذاری اجتماعی داشته اند این شهر به دلیل علما و مدارس متعدد دینی به «نجف صغری» مشهور است و شیعیان این منطقه در طول ادوار گذشته تا به امروز به خصوص از زمانی که وهابیت قدرت را در عربستان به دست گرفته است تحت فشار مذهبی و سیاسی دولت آل سعود بوده است (آل سنبل، ۲۰۰۳م: ۴-۴۳).

سیهات در تاریخ خود جنگ و سیاست و عهدنامه های زیادی را ثبت نموده، ساکنان سیهات در تاریخ، موضع گیری های بارز و مشهودی به ویژه در مقاومت و جنگ داشته اند. حمله های وحشیانه بارها مردم این شهر را به مخاطره انداخته است به ویژه دولت اول و دوم سعودی چندین بار برای انتقام از ساکنان این منطقه کشتار به راه انداخته است. «آل سعود پیوسته کوشیده اند این جمعیت با سابقه تاریخی را درخشان را منزوی و طرد کنند و به واسطه تبعیض ها آزار ببینند؛ تبعیض مذهبی، فرهنگی، قانونی، اقتصادی که از آثار این تبعیض ها، ضایع شدن حقوق فردی و اجتماعی شیعیان است. یکی از طوایف مطرح در قطیف آل ابراهیم است که علی جعفر آل ابراهیم از این طایفه هستند...» (انصاری بویراحمادی، ۱۳۹۱: ۱۳۸-۱۴۱).

جایگاه مهدویت در شعر معاصر عربی

شعر عربی معاصر در مواجهه با شرایط سیاسی و اجتماعی سخت جامعه عرب، به جستجوی مفاهیم عمیق انسانی پرداخته و مهدویت به عنوان یک نمادی از عدالت و آزادی به کار رفته است. شاعران معاصر به ویژه در قرن ۲۰ میلادی تحت تأثیر جنگ ها و

بحران های منطقه، به بیان آرمان های خود برای آزادی و عدالت از طریق مفهوم مهدویت می پردازند. شعر معاصر عربی به ویژه در دوران پس از استعمار و در شرایط سیاسی ناپایدار، به ابراز نگرانی از ستم و فساد پرداخته است. شاعران معاصر از نماد مهدویت به عنوان امیدی برای تغییر و بهبود اوضاع استفاده می کنند.

شاعران معاصر با تأکید بر ارزش های مهدوی، پیام های عدالت اجتماعی را نیز به تصویر می کشند. عدالت به عنوان یکی از ویژگی های کلیدی دوران مهدوی، در اشعار شاعران به چشم می خورد. این شاعران معمولاً به انتقاد از ظلم و فساد می پردازند و بر ضرورت تحقق عدالت تأکید می کنند. شعر معاصر عربی به خوبی رنج ها و ستم های مردم را توصیف و منعکس می کند. شعر مهدوی به یک مآمن معنوی و سیاسی برای شاعران تبدیل شده است تحولات جامعه باعث شده شاعران با الهام از مهدویت به جست و جوی عدالت و رهایی از ستم بپردازند به ویژه در سال های اخیر بازتابی از واقعیت های تلخ اجتماعی و امید به آینده ای عادلانه تر است.

حقیقت وجود حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

شاعر شیعی مذهب جعفر آل ابراهیم القطیفی، شاعر متعهد که افکار و اندیشه و عقایدش با سرشت او درآمیخته، در عصر حاضر که عصر بیداری اسلامی است با رویکرد مهدویت مشتاقانه از رسیدن روزی که هیچ ستم و تبعیضی نباشد سخن می گوید سعی می کند با دفاع از عقاید خویش مخاطب را در عرصه مهدویت در مسیری هدایت کند که به او هویت ببخشد و با استفاده از ظرفیت و شرایط موجود در جامعه گامی مؤثر در رشد و آگاهی سیاسی و دینی و فرهنگی مخاطب بردارد. او در این مسیر معرفتی عواطف و نگرش و اعتقادات مخاطب را برانگیخته تا در جهت پویایی و تحرک و رسیدن به آمال و رؤیاهایش قدم بر دارد و با آگاهی و معرفت کامل، با شوق و امید و ایستادگی در برابر ظلم و ستم زمینه را برای حکومت مصلح الهی جهان فراهم آورد (جمعی از نویسندگان، ۱۳۷۹: ۱۱-۱۳).

او به معرفی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف می پردازد تا مخاطب امام و منجی مصلح را بشناسد و وظیفه دینی خود که آگاهی و تذکر به مردم است را به درستی انجام دهد. بارزترین اثر شناخت امام محبت و دوستی امام است که باعث انقیاد و تسلیم در برابر اوامر اوست.

در روایاتی از پیامبر اسلام ﷺ نیز بدین وظیفه اشارت رفته است؛ همانند روایتی که می‌فرماید: «هر کس بمیرد به حالی امام زمان مان خویش را نمی‌شناسد، به مرگ جاهلیت مرده است» (فتوحی، ۱۳۸۶: ۴۵۸).

در اشعار زیر شاعر به اثبات وجود امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف با استناد به آیات قرآن و روایات پرداخته است:

القائم المهدی یملأ ذکره	شور الكتاب قصیرها و طویلها
اللیل غیبه إذا یغشی الوری	والصبح طلعت تبت هدیها
و بسورة القصص اقرأ (وثرید أن)	و بیونس (انتظروا) وعُد مثیها
وب (قاف) یوم خروجہ یعنی به	فی صیحة حتم الاله حصوها
(ولقد کتبنا فی الزبور) صریحة	فی (الانبیاء) وذاک شبه دلیها
صدق آل محمد فی قولهم	عنہا و کذب الغبی جهولها

(ابومکارم، ۲۰۱۰م: ۵، ۱۲۴)

ترجمه اشعار

مهدی قائم یادش سوره‌های بزرگ و کوچک قرآن را آکنده کرده است. / شب، غیبت اوست هنگامی که دنیا را فرامی‌گیرد و صبح، طلوع چهره نورانی اوست که صدای کبوتران را برمی‌انگیزد. / در سوره قصص «ونرید أن» می‌خوانند و در سوره یونس «انتظروا» و از این دست بسیار است. / در سوره قاف روز خروج و ظهور او اراده می‌شود در آن بانگ آسمانی که پدید آمدنش وعده حتمی الهی است. / و در سوره انبیاء «ولقد کتبنا فی الزبور» آشکارا به آن اشاره دارد. / گفته‌های آل محمد درباره ظهور او را تصدیق و تأیید و گفته‌های نادانان و بی‌خردان را تکذیب کردم.

شاعر در این ابیات به وضوح به موضوع امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و مفاهیم مرتبط با مهدویت و همچنین امید به برقراری عدالت و مبارزه با ظلم پرداخته‌اند. شاعر با استفاده از ارجاعات قرآن و نمادهای دینی، تأکید بر اهمیت عدالت و انتظار ظهور را در مرکز پیام خود قرار داده است.

تفکیک مضامین

در ابیات اول و دوم، شاعر به غیبت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اشاره می‌کند. غیبت شب بر

جهان تاریکی و سختی‌ها را نشان می‌دهد و صبح، نمادی از ظهور و روشنایی است. این کنایه به امیدی است که مؤمنان به ظهور مهدی علیه السلام دارند تا در سایه او عدالت برقرار شود.

قرآن کریم همواره یکی از منابع مهم مورد اقتباس و الهام بخش شعرا بوده است، شاعر معاصر عرب با اشاره مستقیم به نام سور و آیات قرآنی اولین قدم را در مسیر انتظار برمی‌دارد یعنی شناخت منجی؛ او آگاه است که تا شناخت اتفاق نیفتد محبت و دوستی و اشتیاق و انتظاری در کار نخواهد بود و آگاهی و شناخت حقیقت را برای مخاطب روشن می‌کند و در مسیر انتظار با آگاهی قدم برمی‌دارد و محبت و اشتیاق او منجر به حرکت و اطاعت و انقیاد او امر حجت می‌گردد با او سنخیت یافته و در مسیر پیروزی بر استبداد قدم برمی‌دارد. شاعر با اشاره مستقیم به آیه «استضعاف» حکومت حضرت را در عصر ظهور به تصویر می‌کشد.

﴿وَتُرِيدُ أَنْ تَمُتَ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا...﴾ (قصص: ۵)؛

ما می‌خواهیم بر مستضعفان زمین ممت نهیم و آنان را پیشوایان و وارثان روی زمین قرار دهیم!

امام صادق علیه السلام در رابطه با این آیه می‌فرماید:

این آیه مخصوص به صاحب امری است که در آخرالزمان ظهور کرده و جباران و فرعونیان را نابود خواهد کرد او شرق و غرب را مالک می‌شود پس زمین را پر از عدل می‌کند همان گونه که پر از ظلم شده باشد.

﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾ (انبیاء: ۱۰۵)
در «زبور» بعد از ذکر [تورات] نوشتیم: «بندگان شایسته‌ام وارث [حکومت] زمین خواهند شد».

امام باقر علیه السلام:

﴿أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾؛ منظور از آن خاندان محمد هستند و با توجه به اطلاق کلمه (الارض) این حکمرانی تمام کره زمین را شامل شده و با توجه به اینکه در گذشته اتفاق نیفتاده نوید آینده را می‌دهد (مجلسی، ۱۴۰۳ق: ج ۵۸، ۲۴).

شاعر در این ابیات با استفاده از اعتقادی که با جانش آمیخته و با استفاده از آموزه‌های دینی و صنعت تلمیح به زیبایی دست به اثبات وجود امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می‌زند

و مخاطب را با خود همراه می‌سازد. او با آوردن آیات درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و بیان نشانه‌های ظهور (صیحه آسمانی) این فریاد، نمادی از آغاز دوره‌ای جدید، پراز عدالت و نیکی است و با بیان علائم ظهور در پی آیات مهر تأییدی بر وعده الهی و روایات ائمه می‌زند او از نشانه‌های ظهور می‌گوید و به مستضعفین وعده الهی که همان پیروزی حق بر باطل است را یادآوری می‌کند. نوید می‌دهد که حضرت با ظهورش ضعیفان و آنان که مظلوم واقع شده‌اند را با بزرگ‌ترین نهضت آزادی بخش بر یاغیان و جباران پیروز و آنان را از صفحه روزگار محو می‌کند. او با استعانت از قرآن و کلام ائمه قصد دارد سخن مدعیان دروغین امامت را رد کند و به مخاطبش حق و حقیقت را نشان دهند و قدم به قدم در مسیر شناخت منجی مخاطبش را یاری کند. او ظهور حجتش را به طلوع خورشید همانند کرده که تاریکی و ظلمت شب را پایان می‌دهد و آواز کبوتران را نوید صبح می‌داند، او نیز طلوعی است بر ظلمت و تاریکی جور و ستم حاکم بر مستضعفین که با آمدنش صدای آزادی و رهایی‌شان از جور حاکم را به گوش می‌رساند. او در این اشعار اشاره به این دارد که حتی در کتب آسمانی دیگر نیز به ظهور و آمدنش اشاره شده است و شاعر تأکید می‌کند که آل محمد صلی الله علیه و آله در گفته‌های‌شان راجع به مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف راست‌گو بوده‌اند. در مقابل، نادانی کسانی که از این موضوع غافل هستند، محکوم می‌شود. این بیت نه تنها بر اهمیت آگاهی تأکید دارد؛ بلکه نادانی را به عنوان مانع درک حقیقت و ظلم شناخته می‌کند. این ابیات به روشنی به دو میدان کلیدی اشاره دارند: انتظار عدالت و ظلم‌ستیزی. انتظار ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به عنوان منجی و برقرارکننده عدالت، پیام اصلی این اشعار است. شاعر با ارجاع به مفاهیم دینی و قرآن، پیامی از امید و انتظار به مؤمنان می‌دهد تا در برابر ظلم و بی‌عدالتی ایستادگی کنند. شعر با تأکید بر ضرورت آگاهی از وعده‌های الهی، به مؤمنان یادآوری می‌کند که آگاهی از نشانه‌ها و آینده، در مقابل جهل و غفلت باید قرار گیرد. این شعر نشان‌دهنده امید به آینده‌ای روشن، پراز عدالت و برقراری وضعیت مناسب برای بشر است و به نوعی دعوتی به خودآگاهی و عمل در برابر ظلم و فساد است.

مهدویت نماد عشق و امید

مهدویت مهم‌ترین چیزی که مسلمانان را در برابر این وضع نگاه داشت و آنها را در

حال اعتراض به اوضاع و تقاضای اجرای برنامه های اسلامی، شجاع و دلیر می کرد و هسته مرکزی انقلاب ها علیه نظام های استعمارگر و اوضاع ظالمانه بوده وعده الهی به پیروزی نهایی مستضعفین و محرومین است. با این که می بینیم زورمندان و استضعاف گران، مخالفان رژیم خود را می کوبند، در بند می کنند، به زندان می اندازند در خاک و خون می کشند باز هم استضعاف شدگان به پا می خیزند و مسیر تاریخ را عوض می کنند؛ مسلمانان و به ویژه شیعیان در طول تاریخ علیرغم همه مشکلات و مصائب و فشارها، به دلیل همین امید و همین اعتقاد، سنگر مبارزه را رها نکرده مستمراً به تلاش خود ادامه داده اند؛ می بینیم مقاومت از ویژگی های اصلی مهدویت است که به صبر و کوشش و دفاع از ارزش های شیعی و آمادگی برای ظهور و اتحاد در مقابل دشمن به ویژه کشورهای ستمگر اروپایی دعوت می کند.

با بررسی اشعار این شاعر می فهمیم که استواری و مقاومت از مهم ترین ویژگی های آن است.

أَمْسَيْتُ لَا أَهْوَى سِوَاكَ وَ لَيْسَ لِي	إِلَّا لِقَاءَكَ حَاجَةً يَا مَوْعِدِي
أَمْسَيْتُ أَكْرَهُ كُلَّ مَجْلِسٍ شِيعَةٍ	مَافِيهِ ذِكْرُكَ يَا مُنْأَى وَمَوْرِدِي
وَعَلِمْتُ أَنِّي لَوْ بَكَيْتُ لَدَيْكَ يَا	أَمَلِي فَيَتَضَخُّ مِنْكَ أَعْطُرُ مُرْفَدِي
لَكِنْ سَأَصْبِرُ مِثْلَ صَبْرِكَ مَالِئاً	أُفَقُّ السَّمَاءَ بِحَبِّ نَابِضِكَ النَّدِي

(ابومکارم، ۲۰۱۰م: ج ۵، ۱۲۳)

ترجمه اشعار

صبح را به شب رساندم بدون عشق غیر از تو و فقط دیدار تو حاجت و مراد من است ای وعده گاهم. / صبح را به شب رساندم از هر مجلس شیعه ای که نام و یاد تو برده نشود کراحت دارم ای آرزو و خواسته ام. / و می دانم اگر گریه کنم برای تو، ای آرزویم، پس از تو خوش ترین و طراوت بخش ترین عطر مشهود و محسوس می شود. / ولیکن صبر خواهم کرد مثل صبر تو در حالی که افق آسمان را از عشق قلب تپنده تو پر می کنم.

شاعر با بیانی زیبا بین عشق و احساسات عمیق انسانی و موضوع عدالت و ظلم ستیزی ارتباط برقرار می کند. در برابر ظلم و بی عدالتی از زبان عشق و دل تنگی استفاده می کند و با ابراز عشق خود به محبوبش در حقیقت به دنبال عدالت است و از

این طریق صدای ظلم ستیزی خود را به گوش دیگران می‌رساند.

پایداری و مقاومت (ظلم ستیزی و عدالت خواهی) از ویژگی‌های مهدویت

لَمْ يُبْقِ مِنْ بَعْضِ دُمَى قَطْرَةٍ وَإِنَّهُ عَدْلُ الَّذِي لَا يَجُورُ
كَمْ يُتَعَبُّ الْعَاشِقُ مِنْ هَجْرِهِ وَيُتَعَبُّ الْحَاسِدُ مِنْهُ السُّتُورُ
إِنْ كُنْتَ لَا أَصْبِرُ عَنْ حُبِّهِ فَإِنَّهُ كَانَ عَلَيْنَا صَبُورُ
إِلَى مَتَى أَقْتُلُ فِي حُبِّهِ وَأَكْتُمُ الْأَمْرَ لِيَوْمِ الظُّهُورِ
القَائِمِ الْمَهْدِي غَوِثُ الْوَرَى سَرَّاجُ عَمْرِي وَمَعِينُ الْحَبُورِ
(ابومکارم، ۲۰۱۰م: ج ۵، ۸۶-۸۵).

ترجمه اشعار

جز قطره‌ای از خونم باقی نمی‌ماند و اینکه او عدل است و جفا نمی‌کند. / چقدر عاشق از هجرت و دوری خسته می‌شود و حسود و بداندیش از این پرده‌ها خسته می‌شود. / اگرچه من بر غیبت او شکیبایی نمی‌کنم؛ اما او بر من (گناهان من) شکیبا است. / تا به کی از عشق او کشته شوم این امر را تا روز ظهور پنهان کنم؟! ای مهدی قائم یاری دهنده جهانیان، چراغ زندگی‌ام و جاری کننده شادی‌ها و سرور.

او از عشق و صبر در برابر ظلم و جور سخن می‌گوید و به صبری که در برابر ظالم دارد افتخار می‌کند و به روزی اشاره دارد که عدالت به طور کامل ظهور خواهد کرد و انتظار برای چنین روزی به انسان قدرت و امید می‌بخشد که هر ظلمی پایان می‌یابد. بررسی این اییات ثابت می‌کند که اندیشه مقاومت و استواری در برابر ظلم و تهاجم - در عصر غیبت - یکی از مهم‌ترین باورهای شاعر است چراکه تأکید می‌کند در این راه تا آخرین قطره خونس برای نجات مظلوم در برابر بی‌عدالتی و ظلم می‌ایستد و مقاومت می‌کند و برای برقراری عدالت تلاش می‌کند.

بَهْجَةُ الْقَلْبِ وَنَهْرُ الصَّفَا وَجَنَّةُ تَسْجُدُ فِيهِ الْعُطُورُ
لَقَدْ وَعَدْنَا يَرْجُوْعُ الْهُوَى وَثَاقَتِ النَّفْسِ وَمَرْتِ عَصُورُ
تَكَلَّمَ الْقُرْآنُ عَنْ يَوْمِهِ وَقَبْلَهُ كَانَ كَلَامُ الزَّبُورُ
حَتْمًا سِيَاتِي بِعَظِيمِ النَّدَى لِعَالَمٍ عَاشَ ظَلَامُ الدَّهْوُرُ
وَرَفَّ أَعْلَامُ الْهُوَى وَاسْتَوَى سُكْنَى الْعِمَارَاتِ وَسُكْنَى الْقُبُورِ

بسم الله الرحمن الرحيم

علائمُ و الناسُ فی غفلةٍ فهمُ سُكَّاری بمِـلاه و دور
(ابومکارم، ۲۰۱۰م: ج ۵، ۸۶)

ترجمه اشعار

با شادی دل و رودخانه صفا و بهشتی که در آن عطرها سجده می کنند. / به ما وعده‌ی بازگشت عشق و استواری نفس داده شده و قرن‌ها گذشته است. / قرآن از آن روز سخن می گوید و قبل از آن در زبور آمده بود. / حتماً خواهد آمد به بزرگ‌ترین ندا برای جهانی که روزهای تاریک را زندگی کرد. / پرچم‌های عشق و عدالت در تمام جهان برافراشته می گردد و ساکنان منزلگاه‌های آبادان و ساکنان قبرها یکسان می گردند. / پرچم‌ها به اهتزاز درمی آید درحالی که مردم در غفلت اند پس آنها به لهو و لعب مست اند.

در این ابیات شاعر متعهد به زیبایی نوید آینده‌ای روشن تر و عدالت محور و تحقق وعده الهی را از زبان شاعرانه و تصاویر معنوی و با اشاره به اهمیت آموزه‌های الهی در قرآن و دیگر کتب آسمانی را ترسیم می نماید و مخاطب را به عدم غفلت از ارزش‌های معنوی فرامی خواند و هشدار می دهد و اهمیت بیداری روحی و معنوی را گوشزد می کند و این بیداری را برای رسیدن به عدالت و از بین بردن ظلم و ستم حاکم بر جوامع عربی لازم می داند و امید می دهد با وجود وضعیت تاریک کنونی بشر در تغییر سرنوشت خود توانمند است به این شرط که به ندای دل گوش دهد و چشم اندازهای مقدس را دنبال نماید.

پیروزی حق بر باطل (حکومت عدل)

عقاید مسلمین برحسب تعدادی آیات قرآن (انبیاء: ۱۸) پیروزی حق بر باطل برای مسلمانان حتمی است همان‌طور که خداوند وعده داده «ان الارض یرثها...» (انبیاء: ۱۰۵) امام باقر درباره آیه شریفه «وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا» (اسراء: ۸۱) فرمود: (زمانی که قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام نماید، دولت باطل از بین خواهد رفت).

این عقیده در ادبیات متعهد اسلامی و بخصوص ادبیات متعهد شیعی نقش برجسته‌ای دارد اشعار مهدوی این ادعا را ثابت می کند.
دولت ظالم سعودی تجاوزات خود را به شیعیان در جهان به ویژه در کشور خود از

پیش آشکار می‌کند و مجاهدان و علمای متعهد کشور خود مثل شیخ نمر را می‌کشد و تغییر در شرایط موجود از مهم‌ترین موضوعاتی است که شاعران سعودی و اعتراضات اخیر به دنبال دارد.

از آن جا که جهان به‌مانند دهکده‌ای کوچک درآمده و هر چه از عمر آن بگذرد این ارتباط تنگ‌تر خواهد شد، لذا با به دست گرفتن نقطه‌های کلیدی و با استعانت از خداوند متعال حکومت جهانی تحقق خواهد یافت.

بک والدولة الکریمه وعُد اعظم القسم فی عطاء منیل
نعم الخیر مُریعاً فی جمها و مشی العدل فاحسراً بالأصول...
انقضت ساعة الظلام أخيراً فإذا الیل مُزْمَهْرُ الحلول
ووفینا بحجة الله فینا ماؤعدنا بمُحکم التنزیل...
هكذا عادت الحیاة صفاء فعدت سُنةً بلا تبذیل
ورث الصالحون والحمد لله لإنجاز وعده المأمول
(ابومکارم، ۲۰۱۰م: ج ۵، ۱۰۷)

ترجمه اشعار

«که به تو و دولت کریمه وعده داده‌شده‌ایم و این بزرگ‌ترین قسمت در یک هدیه سخاوتمندانه است./ تمام نعمت‌های خوب نزد توست و فخر عدالت به شما است./ بالاخره زمان تاریکی و ظلمت پایان یافت پس آن هنگام شب با لبخندی که دندان‌هایش نشان داده می‌شود حلول می‌کند./ به حجت خدا در بین ما وفا شده است ما به استوارترین نازل شده وعده داده شدیم./ زندگی به صفا آمده و سنت بلا تبدیل محقق خواهد شد./ و تمام زمین توسط صالحان و پاکان به ارث برده می‌شود و سپاس خدا را برای تحقق وعده داده‌شده».

آیه «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ...» (نور: ۵۵) ترجمه آیه شریفه: «خداوند به کسانی از شما (مسلمانان) که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده‌اند وعده داده است که قطعاً آن‌ها را در روی زمین جانشین (خود) کند و (حکومت بخشد) همان‌گونه که کسانی را که پیش از آن‌ها بودند، جانشین ساخت و...».

خبر می‌دهد شاعر به منتظران که وعده حق بر باطل حتمی است؛ زیرا خداوند در

قرآن به مؤمنین و مستضعفین در روی زمین وعده داده است. او از سنت بلا تبدیل الهی می‌گوید: طبق آیه (۴۳) سوره فاطر و آیات دیگر، سنت الهی تغییرناپذیر است. این باعث اطمینان و دلگرمی همه مؤمنین است و وحدت انبیاء و یکپارچگی نظام آفرینش را نشان می‌دهد که شاعر با صنعت تلمیح به آن اشاره کرده است.

آل ابراهیم بر این باور است که حکومت امام پیروز خواهد شد بر کفار و ظالمین و منحرفین در عالم و ظلم در این کشور پایان خواهد یافت و عدالت سراسر شرق را فرامی‌گیرد و مردم تحت این عدالت به رفاه می‌رسند او به تحقق آرمانی هدفی بزرگ که در سایه عدالت به دست آمده اشاره دارد.

او دولت امام‌زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را بی‌نظیر و آن را به عنوان مقامی که بشر در طول تاریخ خود ندیده است معرفی می‌کند از ویژگی‌های اصلی این حالت برای شاعر عدالت همه‌جانبه که شیطان را از وسوسه ناامید می‌کند و مژده می‌دهد به منتظران همان‌گونه نه که سحر پس از تاریکی شب می‌آید پس حق نیز پیروز می‌شود بر باطل وعده خدا حق است. شاعر با بیانی دغدغه‌مند و امیدوار به تحقق عدالت، وعده‌های آینده را به تصویر می‌کشد و شاعر بر این باور است که با اجرای عدالت الهی و استقرار حکومت حضرت رفاه، امنیت و صلح در جامعه برقرار خواهد شد.

و در جای دیگر با عنوان (آرمان شهر مهدوی) به توصیف مدینه فاضله بعد از ظهور می‌پردازد. بشر هیچ‌گاه از اندیشه رؤیای بهتر زیستن فارغ نبوده است و همیشه مورد ظلم و ستم بوده در این میان شیعیان در طول تاریخ اسلام منتظر وعده الهی برای تحقق این مدینه فاضله بوده‌اند که تنها با ظهور حضرتش محقق می‌شود. بر طبق آیه ۵ سوره قصص ﴿وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾؛ ما می‌خواهیم بر مستضعفان زمین منت نهیم و آنان را پیشوایان و وارثان روی زمین قرار دهیم! در تفسیر این آیه آمده است که این گروه محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله هستند. خداوند مهدی آن‌ها را بعد از فشاری که به آنان وارد می‌شود برمی‌انگیزد و به آنها عزت می‌دهد و دشمنانشان را ذلیل و خوار می‌کند (مکارم شیرازی و همکاران، ۱۳۷۴: ج ۱۶، ۱۹).

چیزی که در این مدینه نمود دارد عدلی است که در زیر لوای مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف صورت می‌پذیرد. در زیارت ایشان می‌خوانیم «السلامُ عَلَى الْقَائِمِ الْمُنْتَظَرِ وَالْعَدْلُ الْمُشْتَهَرِ...» سلام بر امام قائم منتظر خلق و بر سلطان عادل مشهور... (قمی، ۱۳۷۹: ۱۳۷۹).

۱۴۰۱) و ویژگی خاص حکومت ایشان عدالت است. عدالتی که در زیر سایه اش امنیت و فراوانی و ریشه کن شدن ظلم را در پی دارد.

لَسِيْدِي دَوْلَةٌ كَرِيْمَةٌ كَأَنَّهُمَا جَنَّتُهُ الْمَعَادِ
بَغِيْرُ جَوْرِ بَغِيْرِ فَقْرٍ وَلَا هُمْ يَوْمٍ وَلَا فُسَادٍ
نَسِيْرُ فِيْهَا بِلَا حُدُوْدٍ وَمِنْ بِلَادٍ إِلَى بِلَادٍ
الْأَرْضُ لِلَّهِ كُلُّهَا تَحْتَ رَايَةِ الْعَدْلِ وَالرَّشَادِ...

(ابومکارم، ۲۰۱۰م: ج ۵، ۱۲۴)

ترجمه اشعار

«برای آقام دولت کریمه ای است که گویی بهشت جاودان است./ بدون ستم، بدون فقر، بدون اندوه و بدون هیچ فسادی./ در حکومت ایشان، بدون محدودیت و بدون هیچ مرزی، از کشوری به کشور دیگر حرکت می کنیم./ همه زمین خدا زیر پرچم عدل و رشد و هدایت است».

بر اساس آیه (۵ و ۶) سوره قصص آنچه گفته شده بیانگر یک قانون کلی است بشارتی است برای همه انسان های آزاده و خواهان عدل که به دست حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اتفاق می افتد و شاعر مستقیم اشاره دارد به اینکه این عدالت مایه خوشبختی و سعادت بشر او به رنج جوامع عرب زیر یوغ بی عدالتی اشاره دارد و آرزویش وضعیتی عاری از این بلاها است. شاعر با توصیف جنتی بر روی زمین تصویری از نظامی عادلانه ترسیم می کند که در آنجا ظلم و جور نیست و غم و فساد وجود ندارد و در آن امنیت و رفاه برای همه فراهم است مرزها که نمادی از محدودیت های اجتماعی و سیاسی هستند در این حکومت ایده آل معنایی ندارند و مردم آزادانه امکان ارتباط و تبادل فرهنگی را دارا هستند.

در روایات آمده است که: اگر از دنیا باقی نماند مگر یک روز، خدا آن روز را آن قدر طولانی سازد تا مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور کند و جهان را پر از عدل و داد سازد پس از آنکه از ظلم و جور و ستم پر شده باشد (مجلسی، ۱۴۰۳ق: ج ۳، ۲۶۹). شاعر در این ابیات شاعر یک شبکه پیچیده از آرزوها و ایده آل هایی حول محور عدل و آزادی را به تصویر می کشد و به عنوان یک دعوت برای ایجاد جامعه ای عادلانه و خدمتگزار عمل می کند.

بشارت

صل
هدی هم، شماره ۴۱، بهار و تابستان ۱۴۰۴

نتیجه‌گیری

فرهنگ انتظار از مهم‌ترین موضوعات است که مورد توجه مسلمانان بوده و دارای ارزش عظیمی است. شاعر معاصر عرب از دیرباز به این مسئله پرداخته؛ اما در عصر حاضر شاعر معاصر باب تازه‌ای در زمینه شعر و ادب به عنوان ادبیات مهدوی گشوده است و از دریچه شعر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را به عنوان شخصیتی مقدس و اصلاح طلب که با حضور خود دین اسلام را به حقیقت و عدل هدایت می‌کند و از ظلم و جور رهایی می‌بخشد و منجی آخرالزمان می‌باشد معرفی نموده است. شاعر علی جعفر آل ابراهیم القطیفی متولد منطقه‌ای در عربستان که با حب اهل بیت رشد یافته است و به خاطر شرایط حاکم و در زیر فشار حاکمان ظلم و جور سعی دارد رسالتش را با استفاده از زبان شعر به سرانجام برساند، با خلق تصاویری بی‌بدیل از آرمان‌هایی چون عدالت خواهی و ظلم ستیزی می‌زند او با اشعارش تأثیری عمیق بر مخاطب می‌گذارد و چون عالمی دینی عقاید و آموزه‌های دینی‌اش را منتقل می‌نماید و مسیری معرفتی را برای خواننده ایجاد و او را به تأمل وامی‌دارد. تأملی که نتیجه‌اش انقلاب و جنبش و پویایی است و آماده‌سازی زمینه برای ظهور و خلق آرمان شهر مهدوی که بنابر روایات جایی جز حکومت جهانی و عادلانه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیست.

منابع

قرآن کریم

- ابومکارم، الحاج عبدالقادر الشیخ علی (۲۰۱۰ م)، الموسوعة الشعرية / المهدوية، دارالعلوم.
- آل سنبل، الشیخ نزار (۲۰۰۳ م)، اهل بیت علیهم السلام فی الشعر القطیفی المعاصر، المركز الثقافي للنشر والتوزيع.
- انصاری بویراحمادی، علی (۱۳۹۱)، شیعیان عربستان، انتشارات آشیانه مهر.
- بحرینی، مجتبی (۱۳۹۰)، حدیث قبل از میلاد، انتشارات منیر.
- جمعی از نویسندگان (۱۳۷۹)، انتظار در اندیشه‌ها، بنیاد فرهنگی حضرت

- خسروشاهی، سیدهادی (۱۳۹۳)، *مصلح جهانی و مهدی موعود از دیدگاه اهل سنت*، انتشارات اطلاعات.
- زارعی، جمیله. (۱۳۹۵). پویایی شعر انتظار «باتکیه بر شعر علی معلم، یوسف علی میرشکاک و علی رضا قزوه». *مطالعات ادبیات، عرفان فلسفه*، ۲(۱)، ۵۴۹-۵۶۴.
- نظری، نجمه، زارعی، جمیله (۱۳۹۵)، *ویژگی های شعر انتظار علی رضا قزوه*، فصل نامه علمی پژوهشی عصر آدینه.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۸)، *لغت نامه دهخدا*، انتشارات دانشگاه تهران.
- سلیمیان، خدامراد (۱۳۸۵)، *پرسمان مهدویت*، شباب الجنه.
- سیاح، احمد (۱۳۳۰)، *فرهنگ جامع*، کتاب فروشی اسلام.
- سیفی، محسن؛ سلطانی فرد، اسماء (۱۳۹۲)، *تجلی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف در آینه شعر معاصر عربی*، پژوهش های مهدوی.
- صافی گلپایگانی، لطف الله (۱۳۶۵)، *اسرار و فلسفه غیبت*، دفتر آیت الله علی گلپایگانی.
- فتوحی، محمود (۱۳۹۳)، *آیین نگارش مقاله علمی پژوهشی*، انتشارات سخن.
- قبانی، نزار (۱۳۵۶)، *داستان من و شعر* (مترجمان: غلامحسین یوسفی و یوسف بگار)، انتشارات توس. (اثر اصلی در سال ۱۹۷۰ م منتشر شده است).
- قمی، عباس (۱۳۷۹)، *منتهی الآمال*، (محقق: ناصر باقر بیدهندی، محقق)، انتشارات دلیل.
- محمودی، سارا (۱۴۰۰)، *رسانه و شعر*، انتشارات سمت.
- مجلسی، محمد باقر (۱۴۰۳ق)، *بحار الانوار* (گروه مترجمان برای نهاد کتابخانه های

- عمومی کشور)، کتاب نشر.
- مروتی، سهراب؛ محمدی، روح الله (۱۳۹۴)، *ظلم و ظلم ستیزی*، بینات، موسسه معارف اسلامی امام رضا علیه السلام.
- مصطفوی، حسن (۱۳۶۸)، *التحقیق فی کلمات القرآن الکریم*، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۶)، *مجموع آثار*، انتشارات صدرا.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۵۳)، *تفسیر نمونه*، دارالکتب اسلامی.
- موسوی گیلانی، سید رضی (۱۳۸۷)، *دکترین مهدویت*، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی علیه السلام *فرجه الشرف*.
- میکانی، عزیز (۱۳۹۰)، *شعر مهدوی*، انتشارات سروش.
- میکانی، عزیز (۱۳۹۳)، *شعر مهدوی در عصر حاضر*، انتشارات معارف.
- یاور صفت، یلدا (۱۳۹۳)، *سیمای امام مهدی در اشعار معاصر عربی* [پایان نامه کارشناسی ارشد]، دانشگاه سیستان و بلوچستان. پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج).